

ВЫСТАВУ
Леаніда ДУДАРЭНКІ
"ЗВАНЫ ПРАВАСЛАЎЯ"
АДКРЫЎ ФІЛАРЭТ

3 стар.

НАСТАЎНІКАМ ШКОЛ ЧЭРЫКАЎСКАГА
РАЁНА ДАВОДЗІЦА РАШАЦЬ
ЧАРНОБЫЛЬСКІЯ ЗАДАЧЫ З МНОГІМІ
НЕВЯДОМЫМІ

2—3 стар.

Алег ТРУСАЎ: "МЭТА ТЫМ — АТРЫМАННЕ
БЕЛАРУСКАЙ МОВАЙ РЭАЛЬНАГА СТАТУСА
ДЗЯРЖАЎНАЙ"

3 стар.

БЯРЭЗІНСКІЯ ЗАМАЛЁЎКІ

4 стар.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

Юры ПОПКА —
СКАРБАШУКАЛЬНІК
З ЛЯЙМЭНА

6 стар.

"ЭВАЛЮЦЫЯ"
Апавяданне Міколы ГІЛЯ

7 стар.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

8 стар.

ДЭБЮТ

КАРЫКАТУРЫ
Дзімы ДЗЕМ'ЯНКОВА

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

9 лютага 2000 года
Цана 60 рублёў

№ 6 (2668)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

МІЖНАРОДНЫ АГЛЯД

Еўропа жадае бачыць Беларусь свабоднай і дэмакратычнай дзяржавай

Пачатак 2000 года на міжнароднай арэне выдаўся вельмі напружаным для беларускіх палітыкаў. На працягу студзеня "беларускае пытанне" абмяркоўвалася на пасяджэннях дзвюх уплывовых агульнаеўрапейскіх арганізацый — АБСЕ і Савета Еўропы. Еўропа жадала б бачыць беларускую дзяржаву паўнапраўным членам гэтых арганізацый, аднак добрыя адносіны, якія сапсаваліся пасля правадзеньня ў Беларусі рэферэндуму ў 1996 годзе, не атрымліваецца аднавіць да гэтага часу. Плёну дагэтуль не дала нават работа ў Беларусі Кансультатыва-назіральнай групы АБСЕ, мэтай дзейнасці якой было наладжванне дыялога паміж беларускімі ўладамі і мясцовай апазіцыяй.

Як у Вене, на пасяджэнні Пастаяннага камітэта АБСЕ, так і ў Страсбургу, на сесіі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы, еўрапейскія палітыкі разам з прадстаўнікамі беларускіх уладаў і апазіцыі спрабавалі высветліць прычыны такога становішча і знайсці выхад з сітуацыі.

У Вену была запрошана толькі дэлегацыя апазіцыйнага Вярхоўнага Савета 13 склікання, а намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Уладзімір Канаплёў

присутнічаў як назіральнік ад Парламенцкай асамблеі Садружнасці Незалежных Дзяржаў. У значнай ступені пасяджэнне Пастаяннага камітэта АБСЕ, на якім выступіў з дакладам кіраўнік спецыяльнай групы па Беларусі Адрыян Севярын, нічога не вырашала. Яно было толькі прэлюдыяй да сесіі Парламенцкай асамблеі Савета Еўропы. У Вене канстатаваўся той факт, што місія АБСЕ не здолела выканаць сваю галоўную задачу — арганізаваць дыялог паміж апаніруючымі бакамі на айчынай палітычнай сцэне і такім чынам прымірыць палітычных сапернікаў. Пры гэтым кіраўнік Кансультатыва-назіральнай групы АБСЕ пасол Ханс-Георг Вік упершыню адкрыта заявіў, што перамовы не адбыліся па прычыне нежадання ўдзелу ў іх афіцыйнага боку.

Такім чынам, асноўныя падзеі разгарнуліся ў Страсбургу. На сесію афіцыйна былі запрошаны як прадстаўнікі апазіцыі, так і прадстаўнікі ўладаў. Першыя ў асабе дэпутатаў Вярхоўнага Савета 13 склікання, другія — у асабе дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу. Абодва бакі мелі магчымасць выступіць

(Заканчэнне на 2-й стар.).

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

Шматвяковая гісторыя Брэста — ад старажытнага Бярэсця да цяперашніх дзён — з дзяцінства займае і хвалюе Анастасію Фяцісаву, якая прысвяціла роднаму гораду мноства сваіх карцін, што неаднаразова выстаўляліся як у нашай

краіне, так і за мяжой. Працуе Анастасія ў галіне мастацкага праектавання інтэр'ераў будынкаў, манументальна-дэкаратыўнага і станковага жывапісу.

Фота Рамана КАБЯКА.

СЛОВА ДА ЧЫТАЧА

6 красавіка 2000 года споўніцца 45 гадоў з дня выхаду першага нумара газеты "Голас Радзімы". Міналі дзесяцігоддзі, мяняліся ўлады, "Голас Радзімы" таксама мяняўся, але штотыднёвік заўсёды быў беларускай газетай для тых, хто лічыць сябе беларусам. Газета расказвала свету пра Беларусь і беларусаў, клікала на Радзіму. Для многіх яна стала адзінай вестачкай з Бацькаўшчыны. Дык давайце ўспомнім усё самае значнае, што было ў газеце, той след, які пакінула яна ў вашым жыцці.

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

Мой родны кут,
Як ты мне мілы!
Забіць цябе
Не маю сілы!
(Я. Колас "Новая зямля").

Родныя мясціны, дзе чалавек нарадзіўся і вырас, застаюцца ў памяці на ўсё жыццё, куды б ні закінуў яго лёс. Для мяне Беларусь — гэта мая Бацькаўшчына. І я заўсёды згадаю гады майго дзяцінства, прыгожыя краявіды беларускага Палесся, жывнёвае поле, у якім то тут, то там віднеецца блакітная кветачка васілёк (валожка). Дзякуй вам за тое, што гэтую кветку як сімвал увялі ў назву газеты "Голас Радзімы".

А галоўнае для мяне, як для беларуса, мая родная мова, якую я ўпершыню пачуў ад маці, дзядуль і бабуль. Звыш сарака гадоў жыву за межамі Беларусі, а вось мову сваю не забываю. Добра, што ў "Голасе Радзімы" з'явілася рубрыка "Я і мова", дзе можна выказаць сваю думку. Жадаю яе вядучаму спадару Яўгену Лецку творчага плёну.

У народзе кажуць: "Нашага цвету па ўсёму свету". Сапраўды так. Сёння за межамі Беларусі жыве тры мільёны беларусаў, папоза іх — у краінах СНД. Згодна са статыстыкай, на Украіне пражываюць чатырыста тысяч нашых суайчыннікаў, якія да гэтага часу лічацца беларусамі. Толькі каля 100 тысяч з іх — у Данбасе. Але штось не чуваць, каб тут дзе існавала беларуская грамада ці таварыства. У мінулым годзе ў данецкай газеце "Город" было змешчана паведамленне пра ўтварэнне нацыянальнага культурнага таварыства. Ды і мой уласны зварот

(Заканчэнне на 3-й стар.).

Віктар САБАЛЕЎСКИ

У ДЗЕНЬ СВЯТОГА ВАЛЯНЦІНА

Усміхнецца сонца рана,
Нас адорыць святлом дзіўным.
Сёння* свята закаханых,
Дзень Святога Валянціна.

Расцвітуць у сэрцы кветкі
Для цябе, маёй адзінай.
Ты чаму бываеш рэдка,
Дзень Святога Валянціна!!

Паасобку сустракаем
Мы каханні імяніны,
Але нас усё ж яднае
Дзень Святога Валянціна.

Ён для нас — святло надзеі,
Дарагія успаміны.
Мы з табой яшчэ сустрэнем
Дзень Святога Валянціна!

*14 лютага — Дзень Святога
Валянціна, свята закаханых.

ВАЛЬС ШАПЭНА

Зімі вечар. Ціш. Субота.
Вальс Шапэна за сцяной.
Успамінаў льюцца ноты,
Парушаюць мой спакой.

Гэты вальс гучаў калісьці
Вечар цэлы для дваіх.
Адшукаць не мог я выйсця,
У вачах тануў тваіх.

Пацалункі, быццам пчолы,
Асыпалі мяне зноў...
Загучаў вальс невясёлы,
Развітацца час прыйшоў.

Пад мелодыі Шапэна
Закружылася зямля.
Ты стаяла каралеўнай,
Жабраком паехаў я.

Яшчэ доўга ў наваколлі
Гукі вальса я лавіў...
Успаміны ціхім болям
Абуджае той матыў.

Не мяняйце вы яго там,
Хай пабудзе шчэ са мной.
Зімі вечар. Ціш. Субота.
Вальс Шапэна за сцяной...

РАБІ, ЯК Я

Зімовае купанне.

СПОРТ

БІЯТЛОН. Чэмпіянат Еўропы па біятлону ў Закапанэ прынёс беларускай камандзе сярэбраны медаль. Такі цудоўны вынік у эстафетнай гонцы паказала юніёрская жаночая каманда ў складзе Святланы Дзіркі, Людмілы Ананька і Кацярыны Грыгор'евай.

ЛЫЖНЫЯ ГОНКІ. У Славакіі стартаваў юніёрскі чэмпіянат свету па лыжнаму спорту. У гонцы на дзесяць кіламетраў свабодным стылем беларускі лыжнік Раман Віралайнэн паказаў дзевяты вынік, а Аляксандр Шапак — васьмнадцаты.

НАСТОЛЬНЫ ТЭНІС. У Сіднеі адбыўся фінал "Pro tour" сярод майстроў "малога" тэніса. На жаль, у першым жа туры наш Уладзімір Самсонаў уступіў трэцяй ракетцы свету Конк Лінгу. Вялікія фізічныя і нервовыя напружкі, звязаныя з напружаным спартыўным

календаром, не дазволілі першай ракетцы свету належным чынам падрыхтавацца да міжнародных спаборніцтваў. Гульні рознага рангу за каманду "Беларусь" вымагаюць шмат сіл і часу. І беларускі спартсмен усё часцей задумваецца пра тое, каб змяніць нямецкі клуб з Дзюсельдорфа на іншы, з менш насычаным календаром спаборніцтваў.

ІНВАСПОРТ. На днях адбылося пашыранае пасяджэнне выканкама Паралімпійскага камітэта. Генеральны сакратар Мікалай Заічкаў расказаў пра планы нацыянальнай зборнай. У Сіднеі беларуская каманда рэальна можа ўзяць 13—15 медалёў. На жаль, паралімпійскія медалі ацэньваюцца не так дорага, як алімпійскія. За першае месца паабяцана 7 500 долараў, за другое — 3 750, за трэцяе — 2 800.

Каця МАЗАКОВА.

МІЖНАРОДНЫ АГЛЯД

Еўропа жадае Бачыць Беларусь свабоднай і дэмакратычнай дзяржавай

(Пачатак на 1-й стар.)

перад дэпутатамі агульна-еўрапейскага парламента і выказаць свой пункт погляду на становішча ў Беларусі. Слуханні па "беларускаму пытанню" адбыліся 26 студзеня і працягваліся амаль тры гадзіны.

Дыскусія на сесіі ПАСЕ паказала, што адзінства ў падыходах да сітуацыі ў нашай краіне ў еўрапейскіх парламентарыяў няма, нягледзячы на тое, што рэзалюцыя і рэкамендацыі беларускаму ўраду былі прыняты дэпутатамі аднагалосна. Погляды дэпутатаў з краін Заходняй Еўропы, Літвы, Эстоніі, Малдовы, Польшчы былі больш жорсткімі і радыкальнымі, у той час як прадстаўнікі Расіі і Украіны выступалі пераважна з пазітыўнымі і мяккімі ацэнкамі беларускіх падзей.

Гэта прызнаў і адзін з удзельнікаў дэлегацыі ад Нацыянальнага сходу Аляксандр Козыр. У Мінску на прэс-канферэнцыі ён паведаміў, што, менавіта дзякуючы намаганням дэпутатаў з Расіі і Украіны, удалося змякчыць многія палажэнні рэзалюцыі ПАСЕ па Беларусі. Але адначасова А. Козыр паведаміў, што і ў прадстаўнікоў заходніх краін мяняецца пазіцыя ў лепшы бок. "Зараз значна больш людзей, якія маюць на сітуацыю ў Беларусі трэці пункт погляду", — сказаў ён.

Слуханні па "беларускаму пытанню" ўяўлялі сабой выступленне дакладчыка і аўтара рэзалюцыі Вольфганга Беранта, які ў мінулым годзе знаходзіўся ў Беларусі з мэтай аналізу сітуацыі. Слова меў таксама прадстаўнік Камітэта па правах чалавека ў пытаннях і правах чалавека ПАСЕ Гунар Янсан. З беларускага боку на сесіі выступалі намеснік старшыні Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Уладзімір Канаплёў і намеснік старшыні Вярхоўнага Савета 13 склікання Анатоль Лябедзька.

Выступленні абодвух былі процілеглымі. У Канаплёў звяртаў увагу на тое, што ў Беларусі адсутнічаюць канфлікты на рэлігійнай ці нацыянальнай глебах, людзі жыўць больш-менш прыстойна, а восенню гэтага года ў краіне павінны адбыцца выбары ў адпаведнасці з сусветнымі стандартамі. А. Лябедзька акцэнтаваў сваё выступленне на фактах парушэння правоў чалавека, на нежаданні ўладаў весці дыялог з апазіцыяй і на ігнараванні імі рэкамендацый еўрапейскай супольнасці.

Па выніках дыскусіі вызначыліся дзве асноўныя тэмы: выбары парламента восенню гэтага года і перспектывы палітычнага дыялога. Пазіцыя еўрапейскіх арганізацый на гэты конт добра вядомая. Выбары павінны адбыцца па закону, які б адпавядаў еўрапейскім нормам і дазваляў людзям як свабодна вылучацца, так і свабодна галасаваць.

Еўропа таксама настойвае на правядзенні ў Беларусі палітычнага дыялога. Гэтая мера бачыцца адзіным сродкам пераадолення рознагалоссяў, якія існуюць паміж уладнымі структурамі і апазіцыяй. Акрамя таго, еўрапейскія арганізацыі патрабуюць спынення пераследу грамадзян па палітычных матывах, свабоднага доступу апазіцыі да дзяржаўных СМІ і ўвогуле стварэння ў Беларусі атмасферы даверу. Апазіцыя цалкам згодная з такімі патрабаваннямі. А вось прадстаўнікі ўладаў згаджаюцца з логікай такіх патрабаванняў з пэўнымі аговоркамі і маюць свой пункт погляду на метады іх дасягнення.

Вярнуўшыся са Страсбурга, У. Канаплёў заявіў, што беларускія ўлады, у тым ліку Нацыянальны сход краіны, згодныя на правядзенне палітычнага дыялога, але ў ім павінны браць удзел усе грамадска-палітычныя сілы краіны. "Дыялога ўладаў з вузкім колам апазіцыянераў не будзе", — заявіў

на гэты конт У. Канаплёў.

Улады Беларусі не згодныя з некаторымі прапановамі еўрапейскіх арганізацый па змене выбарчага заканадаўства. У. Канаплёў лічыць, што выстаўленыя патрабаванні супярэчаць Канстытуцыі 1996 года, ад якой улады не збіраюцца адступаць. Увогуле, спасылочыся на заключэнне Венецыянскай камісіі, прадстаўнікі Нацыянальнага сходу сцвярджаюць, што Выбарчы кодэкс, які днямі быў канчаткова прыняты, адпавядае міжнародным стандартам і дазваляе правесці справядлівыя выбары.

Некаторыя дэпутаты, вярнуўшыся са Страсбурга, сталі больш радыкальнымі ў ацэнцы дзейнасці еўрапейскіх арганізацый. У прыватнасці, член Камісіі па міжнародных справах Палаты прадстаўнікоў Аляксандр Шпілеўскі паведаміў, што будзе ініцыяваць правядзенне парламенцкіх слуханняў наконт "мэтаў дзейнасці і знаходжаня ў Беларусі місіі еўрапейскіх арганізацый". Паводле выказванняў дэпутатаў, такія місіі, у прыватнасці, гаварылася пра КНГ АБСЕ, пастаўляюць у свае арганізацыі інфармацыю, якая не адпавядае рэчаіснасці і на падставе якой складаецца няправільнае ўражанне аб падзеях у краіне.

Вынікам студзеньскіх сустрэч можна лічыць спадзяванне, што пасля выбараў парламента і стану ацэнкі іх з боку еўрапейскіх структур у Беларусі з'явіцца рэальная магчымасць аднавіць статус спецыяльна запрашанага члена ў Савеце Еўропы — толькі першы крок да інтэграцыі ў еўрапейскую супольнасць. Гэта прызнаюць і сённяшнія кіраўнікі таго ж Нацыянальнага сходу. Глобальная задача — станаўленне Беларусі як незалежнай, свабоднай і дэмакратычнай дзяржавы.

Юрась ЛЯШКЕВІЧ.

АГРАФІРМА «ЖДАНОВІЧЫ»

Агародніцтва — адзін з асноўных накірункаў аграгандлёвай фірмы "Ждановічы". Некалькі гадоў запар жыхары беларускай сталіцы ўжо ў лютым забяспечваюцца свежымі агуркамі і памідорамі, якія вырошчваюцца ў цяплічнай гаспа-

дарцы аграфірмы па галандскай тэхналогіі. З аднаго квадратнага метра цяплічніцы збіраюць 45 кілаграмаў агуркоў і 37 кілаграмаў памідораў за сезон.

З кожным годам тут павялічваюцца аб'ёмы вытворчасці, расце ўраджайнасць агародніны ўсіх відаў. Да 23 лютага на сталах мінчан з'явіцца свежыя агуркі, крышкы пазней памідоры. А зараз работніцы цяпліцы клапаціліся даглядаюць расліны.

НА ЗДЫМКАХ: цяплічніца Марыя Герасіменя; генеральны дырэктар аграгандлёвай фірмы "Ждановічы" Рыгор Чуйко прызнаны "Чалавекам года" ў намінацыі "За ўкараненне перадавых тэхналогій і стараннасць гаспадарання на зямлі" сярод кіраўнікоў дзяржаўных прадпрыемстваў і грамадскіх аб'яднанняў Беларусі.

Аркадзь НІКАЛАЕЎ.

МЕРКАВАННЕ

АБ'ЁМ РЫБЫ, ШТО ВЫЛОЎЛІВАЕЦЦА Ў ПРЫРОДНЫХ ВАДАЁМАХ, МОЖА БЫЦЬ ПАВЯЛІЧАНЫ Ў 10 РАЗОЎ

Сумарны запас рыбы ў рэках і азёрах Беларусі складае каля 45 тысяч тон, што дазваляе без парушэння экалагічнай раўнавагі кожны год вылоўліваць да 10 тысяч тон. Пра гэта паведаміў старшыня Камітэта рыбааховы Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы акаляючага асяроддзя Мікалай Бамбіза.

У мінулым годзе, па яго словах, на прыродных вадаёмах было вылаўлена каля 800 тон рыбы. "Для Беларусі, дзе болей за 90 тысяч кіламетраў рэк і каля дзесяці тысяч азёраў, — гэта амаль нічога, і азёрную і рачную рыбу ў пералік дэфіцыту запісваць рана", — адзначыў М. Бамбіза.

Акрамя недастатковай матэрыяльна-тэхнічнай аснашчэнасці сістэмы рыбааховы, пастаяннай праблемай з'яўляецца браканьерства і ігнараванне суб'ектамі гаспадарання прыродаахоўнага заканадаўства. М. Бамбіза паведаміў, што ў мінулым годзе Камітэтам выяўлена болей за 14 тысяч парушальнікаў правіл рыбааховы, накладзена штрафў болей чым на 16 мільярдаў рублёў, канфіскавана звыш 13 тысяч забароненых прылад лоўлі.

КОРАТКА

"САЛОДКІ" ХРУСТАЛЬ

Галоўны прыз на першым маскоўскім міжнародным фестывалі "Зоркі кулінарыі — трэцяму тысячагоддзю" зававала беларускія кандытары. Фурор у расійскай сталіцы выклікалі тварэнні майстроў з Брэста Марыі Макавецкай і Святланы Івашкінай, якім не знайшлося роўных сярод 178 удзельнікаў конкурсу. Ім быў уручаны хрустальны кубак. А выступленне каманды нашай краіны, у якую ўваходзіла яшчэ і сталічны майстар — повар Вера Гурыновіч, дазволіла Беларусі ўвайсці ў пяцёрку мацнейшых.

СЯМ'Я ДЛЯ СІРОТ

У Ленінскім раёне Мінска ўведзена ў строй першая чарга дзіцячага дома сямейнага тыпу. Восем малышоў будуць жыць у шасціпакаёвай кватэры з кухняй, абсталяванымі спальнямі, тут жа пакой для маці-выхавальніцы, гасціная. Усяго ж у Мінску плануецца ўвесці ў дзеянне комплекс у тры чаргі. Першая і другая разлічаны на чатыры шматдзетныя сям'і. А трэцяя — інтэрнат для падлеткаў, якія скончылі школу і працягваюць вучобу.

З ПРЭС-КАНФЕРЭНЦЫ

МАЛАКО — ДАЛІКАТЭС?

Апошнім часам зноў актуальнай стала праблема насычэння беларускага рынку малочнай прадукцыяй. Абмеркаванню гэтай тэмы была прысвечана і прэс-канферэнцыя з удзелам дырэктара ААТ "Лунінецкі малочны завод" Аляксандра ШАКАТУНІ.

Асартымент лунінецкага завода даволі багаты — цэльнамалочная прадукцыя, масла, сухое малако, ёгурты. Але пры магутнасці 300 тон малака ў суткі завод вырацоўвае толькі 140 тон лэтам і 30 тон — зімой (10 гадоў назад гэтыя паказчыкі былі адпаведна 280 і 140 тон). Аналагічнае становішча і на іншых малочных заводах краіны. І калі фабрыкі марожанага і сыраварныя заводы знаходзяцца ў лепшых умовах, то цэльнамалочная прадукцыя абсалютна стратная. А каб завод стаў рэнтабельным, цэны на малако, па словах Аляк-

сандра Юр'евіча, трэба падняць у 2—3 разы.

Галоўнай праблемай галіны названа рэзкае зніжэнне нарыхтовак малака. Для яе вырашэння завод вымушаны ўзяць на абслугоўванне жывёлагадоўчыя фермы. Зараз прадпрыемства па меры магчымасцей стараецца забяспечыць іх самым неабходным — ад удабрэнняў да халадзільнікаў і даільных апаратаў. Але якімі намаганнямі гэта робіцца — ведаюць толькі самі завадчане.

Але акрамя таго, што малочныя тавары задавальняюць патрабаванні рынку толькі на 80 працэнтаў, сярод іх часта трапляе і няякасная прадукцыя. Напрыклад, расійскае масла, зробленае толькі з расліннага тлушчу, малака і араматызатараў. Лунінецкі завод таксама выпускае масла з расліннымі дабаўкамі, але іх суадносіны са сметанковым маслам — "пяцьдзесят на пяцьдзесят". А па смаку яно не адрозніваецца ад натуральнага "Крестыянскага".

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

У "ЗОНЕ", як нараклі беларускія землі, забруджаныя чарнобыльскімі радыёнуклідамі, усе беды і засмучэнні сацыяльна-эканамічнага жыцця адчуваюцца надзвычай востра. Быццам лязом па нервах успрымаецца бацькамі чэрыкаўскіх дзяцей інфармацыя аб тым, што з кожным адыходзячым пасля чарнобыльскім годам праблемы, звязаныя з пагаршэннем здароўя іх малагадовых выхаванцаў, нарастаюць з хуткасцю снежнай лавіны. Крыху больш за дзесяць працэнтаў мясцовых дзяцей, па ацэнцы медыкаў Чэрыкаўскай райбальніцы, магчыма лічыць умоўна здаровымі, гэта значыць, яны не маюць яўных адзнак і праяў захворванняў. У астатняй большасці ў пяць-сем разоў адзначаецца рост паталогій шчытападобнай

НЕПЕДАГАГІЧНАЯ

НАСТАЎНИКАМ ШКОЛ ЧЭРЫКАЎСКАГА РАЁНА МАГІЛЁЎШЧЫНЫ ДАВОДЗІЦЦА ВЫРАШАЦЬ ЧАРНОБЫЛЬСКІЯ ЗАДАЧЫ З МНОГІМІ НЕВЯДОМЫМІ

залозы, захворванняў на анемію, ці, па-народнаму, малакроўе, гастрыт. А вось настаўнікі Чэрыкаўшчыны занепакоены, мякка кажучы, прагрэсіруючымі іншымі, раней не зусім характэрнымі для падростаючага пакалення захворваннямі.

Пачатак кожнага вучэбнага года для педагогаў Чэрыкаўскага раёна азмрочаны вынікамі пасяджэння камісіі Магілёўскага абласнога дыягностыка-рэабілітацыйнага цэнтрыка.

Многія з школьнікаў—"нулёвікаў" і першакласнікаў па-

сля праходжання тут медыцынскіх абследаванняў атрымліваюць несучасныя дыягназы, які засакрэчаны ад астатняга свету шматлікавымі кодам. Педагогам і бацькам тактычна тлумачыцца сэнс неафішыраваных лічбаў — алігафрэнія, алігафрэнія ў стане дэбільнасці, разумова адсталасць, затрымка псіхічнага развіцця, моўныя дэфекты і гэтак далей.

У камп'ютэрны банк Чэрыкаўскага райаддзела адукацыі занесены ініцыялы 106 школьнікаў з рознымі ад-

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

(Пачатак на 1-й стар.)

да беларускаў роднаю беларускаю моваю на данецкаму абласному радыё станюць вынікаў не даў. Чаму ж такая аб'явакаваць? Няўжо мы тут сапраўды "абруселі"? Магчыма, бо ёсць такія, хто сваю родную мову ўжо забыў. Тыя гурты ці нацыянальныя культурныя грамады, якія сёння існуюць на Украіне, у некаторых рэгіёнах яшчэ слабыя, а іх мара аб'яднацца ва ўсеўкраінскае беларускае нацыянальнае таварыства да гэтага часу, як кажучы, вісіць у паветры. Магчыма, тут павінна быць дапамога з боку нашай маці-радымы Беларусі. Мы ж твае сыны, дочки, наша Бацькаўшчына!

Пачаўся новы год, а праблемы засталіся старымі. Але давайце будзем аптымістамі: мы стаім на парозе новага тысячагоддзя. Нахай у новым тысячагоддзі збудуцца нашы мары, каб мы, "пералётныя птушкі", не забывалі, хто мы ёсць, чыйго мы роду, адкуль ідуць нашы карані. Вялікае дзякуй калектыву рэдакцыі газеты "Голас Радзімы", якая сёння выконвае гэтую місію. Добра, што вы ёсць і газету атрымліваюць у 48 краінах свету. Будзем спадзявацца, што наступіць час, калі трымаць і аб'ём газеты стане большым.

Свайчыннікам і сваім землякам зычу ўсяго найлепшага: дабрабыту, шчасця, здароўя, творчых поспехаў.

З прывітаннем ваш беларус Фёдар СЕВЯРЫН. Украіна, г. Данецк.

Р. С. У Брэсце Украіна адкрыла сваё консульства, там жыве 40,5 тысячы ўкраінцаў, а ў Данбасе, дзе найбольшая колькасць нашых землякоў, няма нават таварыства. Яшчэ адзін немалаважны штырх: штогод у нацыянальным універсітэце імя Шаўчэнкі ў Кіеве атрымліваюць дыпламы ўкраінцы, якія вучацца і беларускую мову.

ВІНШУЕМ!

Споўнілася 60 гадоў Міхаілу Марынічу. Гэты чалавек зрабіў у сваім жыцці шмат. З яго імем звязаны стварэнне Мінскага метра, добраўпарадкаванне нашай сталіцы, калі М. Марыніч быў мэрам Мінска. Пад яго кіраўніцтвам развівалася сваю дзейнасць знешнеэканамічнае ведамства краіны.

Таленавіты чалавек таленавіты ва ўсім! У апошнія гады дзейнасць Міхаіла Афанасьевіча звязана з дыпламатычнай працай: ён Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол у Латвіі, Беларусі і Латвіі, што ім вельмі пашанцавала: Міхаіл Афанасьевіч іх "заўсёды заўважае".

ПАЭМА

хіленнямі ў псіхафізіялагічным развіцці. Штогадовы прырост колькасці школьнікаў, пазней дыягназы якіх пацвярджаюцца, зараз дасягае ў раёне прыкладна дзесяці чалавек. Між тым, чэрыкаўскія педагогі ў дакладнасці гэтай лічбы сумняваюцца, бо існуе і "ценевая" статыстыка адзначаных відаў захворванняў: многія бацькі саромеюцца афішыраваць факты разумовай адсталасці дзяцей.

Па даных Міністэрства адукацыі Беларусі, зараз на Магілёўшчыне пражывае каля пяці тысяч дзяцей з прыроджаным парушэннем інтэлекту, а таксама амаль тры тысячы дзяцей, якія пакутуюць ад парушэнняў органаў мовы.

Што ў такой сітуацыі робяць мясцовыя педагогі, каб абяздоленыя дзеці не апынуліся ў недалёкай будучыні ўба-

ВЫСТАВЫ

БелТА.

«ЗВАНЫ ПРАВАСЛАЎЯ»

Нацыянальным арганізацыйным камітэтам па падрыхтоўцы да сустрэчы трэцяга тысячагоддзя і святкавання 2000-годдзя хрысціянства сумесна з Міністэрствам культуры, Дзяржаўным камітэтам па справах рэлігіі і нацыянальнасцей арганізавана ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі выстава "Званы Праваслаўя", на якой прадстаўлены карціны заслужанага дзеяча мастацтваў Леаніда Дударэнкі.

Выставу адкрыў мітрапаліт Мінска і Слуцка, патрыяршы Экзарх усяе Беларусі Філарэт. У вялізнай зале гучала духоўнае песнапенне. Было выказана шмат шчырых слоў і пажаданняў у адрас мастака.

З творчасцю Леаніда Дударэнкі знаёмым не толькі ў Беларусі, ён удзельнік многіх міжнародных выстаў. Карціны мастака знаходзяцца ў калекцыях Расіі, ЗША, Германіі, Англіі, Ізраіля, Балгарыі і інш. Але гэтая выстава асабліва і, па меркаванню многіх мастацтвазнаўцаў, "самая значная" ў яго творчасці. Да яе мастак ішоў усё сваё жыццё.

На выставе прадстаўлены майстарскі выписаны пейзажы з архітэктурай праваслаўнага веравызнання. Такія палотны мог стварыць толькі глыбока веруючы чалавек. "Не заўсёды мае карціны былі запатрабаваны, але я маляваў іх, бо ведаў, што Праваслаўе, царква —

гэта духоўнасць, якая ратуе людзей", — сказаў на адкрыцці выставы мастак. І гэта не даніна модзе, бо яшчэ ў савецкі час, калі атэізм быў галоўнай ідэялогіяй, Леанід Дударэнка ў сваіх шматлікіх камандзіроўках і падарожжах па Беларусі і Расіі знаходзіў святыя для праваслаўнага чалавека мясціны і маляваў іх.

У самай вялікай зале размешчаны каля паўсотні карцін, на якіх з любоўю выписаны праваслаўныя храмы. Нездарма Экзарх Філарэт зазначаў, што "гэтыя палотны разліваюцца перазвонам, і сёння, калі мы глядзім на карціны, мы адчуваем, як кожны штырх пэндзля мастака даходзіць да нашага сэрца".

"Дарога да храма" — так называецца адна з карцін мастака. На ёй намалевана цяжкая, ухавістая дарога, якая вядзе ўверх, да Храма. Ёсць надзея, што жанчына, якая па ёй ідзе з дзіцем, вядзе яго да веры! І гэта галоўная тэма цыкла "Званы Праваслаўя" — духоўнае адраджэнне чалавека напярэдадні трэцяга тысячагоддзя і 2000-годдзя хрысціянства.

Таццяна КУВАРЫНА.

НА ЗДЫМКУ: Леанід ДУДАРЭНКА знаёміць мітрапаліта Мінскага і Слуцкага Філарэта з экспазіцыяй.

МІНСК, ЗАХАРАВА, 28. ДОМ ДРУЖБЫ

ЧЭХАЎ ГУЧАЎ ПА-БЕЛАРУСКУ. 27 студзеня ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з замежжымі краінамі прайшла вечарына, прысвечаная 140-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка Антона Чэхава.

У сустрэчы прынялі ўдзел прадстаўнікі расійскага пасольства, беларускія пісьменнікі, навучнцы Мінскага педагагічнага каледжа № 1. Веў вечарыну заслужаны работнік культуры Беларусі, пісьменнік Анатоль Сулянаў, знаўца творчасці Чэхава. Ён пазнаёміў з цікавымі фактамі біяграфіі пісьменніка. Некалі Антон Чэхаў працаваў земскім урачом у родным горадзе Сулянава Звянігардзе. Сябраваў з выдатнымі сучаснікамі: Сяровым, Левітанам, Урубелем, Талстым.

А. Сулянаў зазначыў папулярнасць Чэхава не толькі ў Расіі, Беларусі, але і ў многіх іншых краінах свету. Так, у 1999 годзе ў шасці тэ-

атрах Берліна ставілася п'еса пісьменніка.

У праграму вечарыны таксама было ўключана выступленне навучнак Мінскага педагагічнага № 1. Наташа Драбень, Вольга Усуюшына і Аксана Жэка чыталі аповяданні А. Чэхава, перакладзеныя на беларускую мову К. Крапівай і Г. Шупенькам. Прысутныя былі ўражаны не толькі тым, як гучалі творы Чэхава на беларускай мове, але і тым, з якім натхненнем чыталі іх навучкі педагагічны.

Саветнік расійскага пасольства Рудольф Лагавееў зазначыў, што яму ніколі не даводзілася чытаць творы Чэхава на беларускай мове і для яго было вялікай радасцю чуць чэхаўскія словы па-беларуску ў выкананні маладых людзей.

Аздабляла вечарыну пранікнёным выкананнем твораў Бетховена, Чайкоўскага, Рахманінава і Догі заслужаная артыстка Беларусі Ірына Шуміліна.

Вячаслаў МАЛЕЙКА.

ЗАКОНУ АБ МОВАХ — 10 ГАДОЎ

Алег ТРУСАЎ: «МЭТА ТБМ — АТРЫМАННЕ БЕЛАРУСКАЙ МОВАЙ РЭАЛЬНАГА СТАТУСА ДЗЯРЖАЎНАЙ»

Сёлета споўнілася дзесяць гадоў з часу прыняцця Закона аб мовах і мінула пяць ад рэферэндуму, які значна змяніў яго. Летась у краіне прайшоў перапіс насельніцтва. Ён паказаў, як мяняецца жыццё і погляды беларусаў, на мову ў тым ліку.

Прапаноўваем пажананым чытачам інтэрв'ю са старшынёй Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Алегам Трусавым.

— Чаму ТБМ станюцца ацаніла вынікі перапісу насельніцтва?

— Таварыства беларускай мовы разумела небяспечнасць перапісу. Цешыцца, што беларускія грамадзяне аказаліся нават большымі патрыётамі, чым мы спадзяваліся. Ніхто не думаў, што колькасць людзей, якія адкажуць, што размаўляюць дома на беларускай мове, будзе такой вялікай — 3 мільёны 700 тысяч (37 працэнтаў насельніцтва Беларусі).

— Аднак гэта ж толькі трэцяя частка насельніцтва...

— Так. Але ў сённяшніх умовах існавання беларускай мовы — паказчык нядрэнны. Я думаю, што ў пытанні, якое абмяркоўваецца, лічбы заніжаны на 10—20 працэнтаў. І заўважце: 3 мільёны 700 тысяч — гэта колькасць насельніцтва цэлай краіны — Літвы. Ды і галоўнае: 82 працэнты грамадзян адказалі, што іх родная мова — беларуская.

— Здаецца, такое пытанне мае гістарычны аспект?

— Я б не сказаў. Адказ на такое пытанне — адлюстраванне самасвядомасці. Калі чалавек карыстаецца штодзень рускай, а называе роднай беларускую, я яго разумею так: "Я нарадзіўся з беларускай мовай, але за час жыцця ў гэтай краіне мяне адвучылі ад яе. Аднак я ўсё роўна хачу вучыцца на ёй сваіх дзяцей". Усе памятаюць часы, калі адчынялася ўсё больш беларускіх школ, дзіцячых садоў. У грамадстве амаль не было супраціўлення паступоваму пераходу на беларускую мову. Я лічу, што Закон аб мовах, прыняты дзесяць гадоў таму, быў памяркоўны і нават мяккі. Рэферэндум 95-га ўнёс у яго значныя карэктывы. Але ТБМ разглядае вынікі перапісу (100 працэнтаў грамадзян) як ліквідацыю вынікаў рэферэндуму, у якім, як вядома, узялі ўдзел толькі 70 працэнтаў беларусаў. Маючы дзве лічбы — 82 і 37 працэнтаў, мы будзем патрабаваць, каб літаральна ў 2000 годзе 37 працэнтаў першакласнікаў вучыліся ў беларускіх класах.

— Якія яшчэ канкрэтныя захады збіраецца прымаць ТБМ у сувязі з вынікамі перапісу?

— Дзякуючы Канстытуцыйнаму суду, дамагліся прыняцця распараджэння, па якому ўсе бланкі (паштовыя, мытныя і гэтак далей) павінны быць двухмоўнымі. Пакуль невядомыя працэнтныя судносіны, але мы будзем патрабаваць 37 працэнтаў бланкаў на беларускай мове. Мова бланка спрыяе мове запам'янення. Такім чынам, пашыраецца сфера ўжытку беларускай мовы. Сёння мы змагаемся за рэальнае двухмоўе.

— Іншымі словамі, падчас дзесяцігоддзя Закона аб мовах ТБМ пачынае барацьбу за беларускую мову з самага пачатку?

— Не. Назіраем і ацэньваем вынікі дзесяцігадовай барацьбы за беларускую мову. Перапіс паказаў, што мы ў рэшце рэшт выйгралі ўсе паказчыкі. Галоўнае

— адзіны народ, колькасць якога павялічылася ад мінулага перапісу, — гэта беларусы. Многія прыехалі дадому з краін СНД, адсюль з'ехала шмат рускіх, яўрэяў. Такім чынам, мы ідзем да монанацыянальнай дзяржавы.

Закон аб мовах нездарма дзейнічаў дзесяць гадоў. Калі б у 1989 годзе спыталі ў людзей пра мову, якой яны карыстаюцца дома, колькасць тых, хто размаўляе на беларускай мове, была б невялікай. Дзесяць гадоў дзейнічання Закона аб мовах, улічваючы поспех першых пяці год і змаганне ў астатнія, былі станоўчымі. Іншая справа, што калі б не было рэферэндуму, нашы набыткі былі б у некалькі разоў большыя.

— Здаецца, тактыка ТБМ відавочна змяняецца з цягам часу?

— Мы змагаліся, каб беларуская мова была адзінай дзяржаўнай. Сёння наша мэта — атрыманне рэальнага статусу дзяржаўнай для беларускай мовы. Калі такое абдудзецца — яна будзе адзінай.

— Адзін са сродкаў сцвярдзэння беларускай мовы — ідэя ТБМ стварыць Беларускі нацыянальны ўніверсітэт?

— Беларускі нацыянальны ўніверсітэт — не проста беларускамоўная вышэйшая навуковая ўстанова. Ён павінен рыхтаваць кадры беларускай нацыянальнай эліты ў сферы навукі і менеджменту. Патрабаванне выкладаць усе прадметы па-беларуску — толькі верхавіна айсберга.

Ужо створана ініцыятыўная група, у якой больш за сорок самых вядомых выкладчыкаў з усяёй Беларусі, для распрацоўкі статута і канцэпцыі ўніверсітэта. Калі ўсё будзе падрыхтавана, мы звернемся да кіраўніцтва дзяржавы і будзем спадзявацца на падтрымку.

— Для стварэння ўніверсітэта неабходна нейкая матэрыяльная база?

— У якасці базы мы спадзяемся выкарыстаць інстытуты Нацыянальнай акадэміі навук. Духоўны падмурк — хрысціянскія каштоўнасці. Будзе аб'яўлены конкурс сярод выкладчыкаў. Ужо сёння ёсць шмат прапаноў ад кандыдатаў навук, дацэнтаў.

— Даволі дзіўная сітуацыя: грамадскае аб'яднанне займаецца стварэннем Нацыянальнага ўніверсітэта...

— Гэта адказ на запатрабаванні грамадскасці. Ідэя сфармулявана ТБМ не ўчора, а чатыры-пяць гадоў таму. Спачатку мы хацелі, каб нацыянальнай установай стаў БДУ. Потым зразумелі, што нельга такое рабіць адміністрацыйнымі метадамі. Палова выкладчыкаў БДУ ніколі па-беларуску чытаць лекцыі не будзе. Прымушаць не трэба. Цяпер наша мэта — стварыць адзін беларускамоўны ўніверсітэт, а ў астатніх — беларускамоўныя пlynі.

Р. С. ТБМ падтрымлівае сувязі з нашымі шануючымі чытачамі ў замежжы. Мінская рада ТБМ яшчэ раз выказвае падзяку праз газету "Голас Радзімы" сужонству Кіпелюў за даслаўныя каляндары падарункі беларускім дзецям. Іх атрымалі вучні 37-й мінскай і Сенніцкай школ. Дзеця з Мінска прыйшлося змагацца за беларускамоўнае навучанне. У Сенніцкай школе вучацца беларускія фальклор, ёсць мастацкі калектыв. Дзеці цягнуцца да беларушчыны.

Алена СПАСЮК.

ку ад грамадскага жыцця?

Кіраўніцтва раённага аддзела адукацыі некалькі гадоў таму назад вырашыла пайсці на эксперымент, які, дарэчы, быў падтрыманы адпаведным рашэннем Чэрыкаўскага райвыканкама. Вось як яго ацэньвае метадыст і псіхолаг раённага аддзела адукацыі Таццяна Падобед:

— Тое, што растуць такога роду захворванні, мы, педагогі, бачым не на прыкладзе медыцынскай статыстыкі, а зыходзячы з практычнай паўсядзённай работы. Кожны выпуск пачатковых класаў Чэрыкаўшчыны па разумовых здольнасцях год ад году становіцца ўсё больш слабым. Хаця навуковых, медыцынскіх абгрунтаванняў наконт таго, што звязана гэта з уздзеяннем аварыі на ЧАЭС ці сацыяльнымі фактарамі, нам ніхто не прадставіў. Таму на базе сярэдняй школы № 2 Чэрыкава было вырашана стварыць так званы інтэграваны клас. У ім дзеці з

затрымкамі ў псіхічным развіцці і дэфектамі мовы маюць магчымасць авалодваць ведамі разам з астатнімі аднагодкамі. Аднак на занятках па матэматыцы і гуманітарных прадметах месца традыцыйнага настаўніка ў чацвярых "эксперыментальных" школьнікаў займае пакуль што адзіны ў раёне настаўнік з дэфіцытнай спецыялізацыяй дэфектолага. Папярэднія вынікі эксперымента даюць падставы сцвярджаць, што навучанне па спецыяльнай праграме дазваляе хворым дзецям пазбавіцца псіхафізіялагічных комплексаў.

Ва ўсёй сістэме адукацыі раёна настаўнік-дэфектолаг Аксана Фацеева (на здымку) на вагу золата. Выпускнікі педагагічных ВНУ ў "аварыйных" раёнах

Магілёўшчыны надоўга не затрымліваюцца, а перападрыхтаваць у Мінску кагосьці з мясцовых настаўнікаў па шэрагу прычын — сямейных, матэрыяльных — не вельмі проста. Да таго ж цалкам не вырашаны пытанні забеспячэння адзначанай вышэй катэгорыі вучняў спецадрукнікамі, налічэння зарплаты для двух настаўні-

Фота Мікалая ЦІТОВА.

каў, якія працуюць у адным класе.

"Эпідэмія" псіхафізіялагічных парушэнняў у дзяцей ставіць чэрыкаўскіх педагогаў перад неабходнасцю адкрыцця інтэграваных класаў ледзь не ў кожнай са школ раёна. Аднак на сённяшні дзень адзначаны праект хутчэй за ўсё з разраду нездзяйсненых. Падрыхтоўка неабходных кадраў і матэрыяльнае забеспячэнне адукацыйнай сферы відавочна адстаюць ад прагрэсіруючых захворванняў.

Зрэшты, мясцовыя настаўнікі — людзі, даўно пазбаўленыя вясельных ілюзій адносна хуткага вырашэння "непедагагічных" выдаткаў у педагагічным працэсе. Адчулі яны гэтыя выдаткі і на ўласнай кішэнні. Ім жа і снежаньскую зарплату абяцалі выплаціць да навагодніх святаў, а справы зрушыліся з мёртвай кропкі толькі перад самымі каляднымі маразамі.

Юрый БЯСТЫЦКІ.

Магілёўская вобласць.

ЛІТАРАТУРНАЯ ГАСЦЁЎНЯ

Мікола ГІЛЬ (Мікалай Гілевіч, Сымонаў сын) нарадзіўся на Лагойшчыне, непадалёк ад Мінска, у кастрычніку 1936 года, за два месяцы да ўвядзення Сталінскай канстытуцыі. Пражыў пад «яе сонцам» дваццаць гадоў, за якія паспеў скончыць вясковую сярэднюю школу (на той час яшчэ беларускую, бо пасля 1961 года, калі М. Хрушчоў пахваліў беларусаў за шпаркую хату да камунізму, што найперш выяўлялася ў масавым «адмаўленні» ад роднае мовы, іх паўсюдна практычна не стала) і паступіць на аддзяленне журналістыкі філфака БДУ імя У. І. Леніна.

Другі раз нарадзіўся на свет у 1956-м, калі студэнтам слу-

хаў даклад таго ж Хрушчова на XX з'ездзе КПСС аб выкрыцці культуры асобы Сталіна. Пазней прадстаўнікоў тагачаснага маладога пакалення назавуць дзецьмі XX з'езда, хрушчоўскай адлігі, «шасцідзсятнікамі».

Амаль адразу ж пасля БДУ М. Гіль пачаў працаваць у газеце «Літаратура і мастацтва», прайшоўшы тут шлях ад літаратурнага супрацоўніка да загадчыка аддзела, адказнага сакратара, намесніка галоўнага рэдактара, а ў 1990 годзе, у канцы перабудовы і напярэдадні распаду СССР і набыцця Беларуссю незалежнасці, узначаліў рэдакцыйны калектыў штотыднёвіка. На гэтай

пасады быў да канца 1996 года. Апошнія два гады — 1995-ты і 1996-ты — улады «літасціва» трывалі яго на гэтай пасадзе, бо «ЛіМ» аніяк не хацеў мяняць сваю выразна акрэсленую адрэджэнскую, незалежніцкую, дэмакратычную пазіцыю, і спіхнулі непакорлівага рэдактара адразу ж, як толькі ён дасягнуў пенсійнага ўзросту.

У «Ліме» М. Гіль заявіў аб сабе і як літаратар, акурат на старонках штотыднёвіка апублікаваўшы свае першыя апавяданні. За тры дзесяцікі (з гакам) гадоў выдаў некалькі кніг апавесцяў і апавяданняў, займаўся перакладамі, дапамог напісаць кнігі «бывалым» людзям (былому партызану Р. Мачульска-

му, касманаўту-беларусу П. Клімуку). Прафесійным літаратарам сябе не лічыць, на хлеб штодзённы зарабляў і зарабляе журналісцкаю, газетнаю працаю.

У анатацыі да адной з кніг М. Гіля гаворыцца: «У цэнтры ўвагі аўтара — людзі, іх жыццё, клопаты, радасці і цяжкасці, праблемы ўзаемаадносін бацькоў і дзяцей, выхавання моладзі, маральна-этычныя канфлікты, якія ўзнікаюць на стыку горада і вёскі. Многія творы падкупляюць сваёй жыццёвай праўдай». Пра гэта, бадай, сведчыць і апавяданне, а па сутнасці невялікі абразок «Эвалюцыя», напісаны ў 1987 годзе.

— Ах, падружка мая дарагая, гэта ж колькі мы з табою не сядзелі васьмь так, вочы ў вочы? Цэлае жыццё, кажаш? Так, так, сапраўды цэлае жыццё. Азірнешся — не верыцца, што столькі гадкоў пралацела. Столькі хочацца табе расказацца, а з чаго пачаць, дык і не ведаю. Усё спадзявалася калі-небудзь сустрэцца з табою і перагаварыць пра ўсё на свеце, бо што — пісьмы? Пісьмы адно для таго, каб напаміць — жывём мы яшчэ на свеце і памятаем адна пра адну. А болей што ў іх скажаш? Душу не вывернеш. Развучыліся мы такія пісьмы пісаць. Ды і не ўмелі. А ўсю ноч прагаварыць — умелі! Памятаеш? Дзяўчаткі спяць усе, дрыхнуць, як чэмеру наеўшыся, а мы з табою шэпчамся, спавядаемся адна адной. Якія шырокія падаконнікі былі ў нашым старым інтэрнаце! Мы сядзелі, падкурчыўшы пад сябе ногі, і гаварылі. Марылі. Як Наташа Расцова. Ці гэта Соня там на падаконніку пры месяцы марыла? Не смейся, я ўжо старая склератычная баба...

Дык што ж ты хочаш пачуць ад мяне сёння? Як жыла ўсе гэтыя гады? Жыла. Жыла, як усе жылі. Як усе афіцэрскія жонкі жылі. Нецікава жыла, падружка. Шэра. Аднастайна. Адумалася ж...

Ты помніш, якая шчаслівая была я, калі пазнаёмілася з Алегам? На сёмым небе ад шчасця была. Ты думаеш, я не бачыла, як вы ўсе зайздросцілі мне? Бачыла, і на злосць вам была яшчэ шчаслівейшая. На трэцім курсе была, калі атрымаў Алег дзве зорачкі. Атрымаў, падхапіў пад адну руку мяне, у другую чамадан, і паехалі мы ўсё на ўсход і на ўсход, ажно ў Хабараўскі край. Ды што я табе пра гэта кажу? Гэта ты ведаеш. Сама мяне праводзіла. У маю Сінягорыю. Апынуліся ў ваенным гарадку. Работы мне — аніякай. Ды я не перажывала. Там нас было нямала, такіх зялёных і недавучаных. Весяліліся, як умелі. Сябравалі сем'ямі. Адна адну вучылі і падтрымлівалі. Асабліва пасля таго, як пасыпаліся ў нас — адзіночнымі і запамі — дзеці. Алег мяне любіць, я — Алега, а разам мы — нашага Ігарка. Што больш трэба? Пра што яшчэ думаць? Пра тое, што трэба было б інстытут скончыць? Дзе і як? Ат, паспеецца яшчэ, жыццё ж наперадзе! Да ўсяго — кватэрка цесненякая і халодненякая, Ігарок наш хварэе і хварэе. Урачы раяць памяняць клімат — на сушэйшы.

На сёмы год дамогся Алег пераводу. Апынуліся па гэты бок Урала, у так званай сярэдняй паласе Расіі. Зноў не ў горадзе, а ў ваенным гарадку. Праўда, жылё лепшае, чым у Сінягорыі. Сучасная двухпакаёвая кватэрка з усімі выгодамі. І школа побач. І ў

школе той работа мне знайшлася — бібліятэкаркай. Грошы невялікія, вядома, але ж, ты ведаеш, не грошы мне патрэбны былі, а работа. З піянерскай энергіяй старалася нешта рабіць, але...

Згаварыліся мы з Алегам на другое дзіцятка. Радзіла Ірачку. Ірачку радзіла, а работу страціла. Бо зноў пачалося ўсё тое ж — бясконцыя хваробы. Алег вечна на службе, я з дзецьмі — Ігарка ў школу, са школы, з малой то на вуліцу, то з вуліцы. І зноў па маёй вучобе. Калі папраўдзе, падружка, дык ужо не надта і азывалася ўва мне тое жаданне да вучобы. Абабілася, аддзілася — якая, трасца ў бок, вучоба? Часам, праўда, набяжыць нешта, затрыміць душа, забаліць — юнацтва ўспомніцца, шэлты нашы, мары, сны дзаво-

падганяла. Алег хацеў, каб у Маскву, а я — у Мінск. У Мінску больш надзейна. І сваякі мае там. Калі што, дык ёсць да каго звярнуцца. А Ірачка ўжо там, у Грузіі, школу канчала. Яе мы таксама ў Мінск паслалі, ва ўніверсітэт. Ігарок к таму часу з арміі вярнуўся, інстытут канчаў, дык і Ірачка да яго, пад яго крыло. А мы з Алегам там, у Закаўказзі нашым. Гарадок, скажу, яшчэ той. Брудна, пыльна, свінні і козы па вуліцах ходзяць. Мух — не ўяўляла, што можа быць іх столькі. У Алега па службе — клопатаў не абрацца. Пасля Чэхаславакіі як у пекла трапілі і ён, і я. Ён ніяк кантакту з начальствам не можа знайсці, развал усюды, а ўсё вакол — на блаце і знаёмстве, я табе — ты мне, інакш нічога не даможашся, нічога не пабудуеш і не адрамантуеш. Алег

амаль не чытаюць, больш транты розныя ў галаве. Я рвалася ў Мінск, хацелася вярнуцца да жыцця нармальнага — каб і ў тэатр схадзіць, і на выстаўку збегаць, і кіно новае не прапусціць, — ну, як тады, у студэнцкія гады, мы не прапускілі. А тут, бачу, жыўць дзяўчаткі і кабеты ў сталіцы, а паводзяць сябе так, быццам тут няма ні тэатраў, ні філармоніі, ні музеяў, а адны толькі ЦУМы і ГУМы. Толькі пра тое і гавораць, дзе і што хто прыдбаў ці дастаў.

А чытачоў днём з агнём шукай, толькі ў час сесіі трошкі паяўляецца, дык нашы калежанкі адно і ведаюць, што стракатаць па-сарочы...

Прыяду дадому, а і тут, пад-

Мікола ГІЛЬ

ЭВАЛЮЦЫЯ

чыя. Тады ціхенька, сам-насам паплачаш у падушку. А пасля азірнешся кругом — ці ж ты адна такая? Чым ты лепшая?

Вось так, падружка ты мая... Без работы, вядома, не сядзела. Вязець навучылася, шыць. Усё, што на мне і на Іраццы, сама шыла, сама вязала. Вышываннем займалася. Цэлыя дываны вышывала. Многае павыкідвала, а сёе-тое зберагла, пакажу калі-небудзь. Алег з кожным годам усё вышэйшы бал ставіў за мае кухарскія здольнасці...

Трохі акрыяла, як за мяжу трапілі. У Чэхаславакію. Здаецца, душою акрыяла. Там і людзі цікавейшыя — нашы ж людзі, але як адбор іншы, і жыццё цікавейшае. Хоць — як сказаць? Там прыдбаць сёе-тое можна было, і мы адна перад адною, навывперадкі — як згаладалы на хлеб з маслам. Эканомілі на ўсім, абы нешта купіць — дываны, люстры, вазы, транты розныя. Кожны водпуск едзе у Саюз — чамаданы не падняць... Зараз успомню, і брыдка робіцца: як жа мы перад тымі самымі чэхамі і славакамі выстаўляліся! Ні краіны для нас не існуе, ні культуры яе, мастацтва, адно — магазіны. І я паддалася эпідэміі. Пагарджай мною, а — праўду кажу: паддалася. Здавалася, што з одумам купляю, з развагаю, а як пагляджу зараз — дык хапала, што пад руку трапляла, ад такіх жа сваіх падружак не адставала...

З Чэхаславакіі апынуліся ў Закаўказзі. Там я вельмі хутка зламалася. Канчаткова атупела і абабілася. Ігарок наш, яшчэ мы ў Чэхаславакіі былі, у інстытут паступіў. У Мінску. Я толькі ў Мінск

мой к таму часу маёрам стаў, начальнікам тэхніка-эксплуатацыйнай часткі, на яго плячах будаўніцтва і рамонт. Б'ецца, стараецца, сварыцца з усімі, а — толку мала, парадку няма. Ну і я — без дзяцей ужо, вольная казачка, а работы — няма. Дзень, тыдзень, месяц прайшоў — да чаго рукі прыкласці? Абырлі і шыццё, і вышыўка, і вязанне. Нарэшце ўбілася пашпартыскай у домакіраўніцтва. Хоць які, а ўсё ж — занятак... Так, удваіх, дацягнуў мой Алег некай да пенсіі. Падпалкоўніка так і не далі, маёрам выпхнулі. Што рабіць, куды падацца? Паехала я ў Мінск, абышла сваякоў і знаёмых. Як бы там ні было, а перабраліся ў Беларусь. Спачатку пад Мінск, а пасля і ў Мінск — Ірачка замуж паспела выскачыць за мінчука, у сталіцы засталася пасля ўніверсітэта. А Ігарок — у Барысаве, таксама недалёка. На кватэру ў Мінску ўзбіліся — невялікую, «хрушчоўку»-паўтарачку, ды мы з Алегам, на дваіх нам большая і не патрэбна, радыя — як у маладосці. Можна жыць, як кажучы, прыпяваючы. А вось жа няма радасці. Няма, падружка, хоць і кажу пра радасць. Ці я сама вінавата, ці што іншае, а няма радасці. Нуда. А яна ж, кажучы, горш за каросту. Смочка і смочка. І работа не ратуе...

Я ўспомніла сваю колішнюю работу ў бібліятэцы і тут у бібліятэку ўладкавалася. Калектыў невялікі, чыста бабскі. Думала, я адна ўкаржанела, атупела ад бяздзейнасці, абмяшчанаўся, ажно, гляджу, ці не ўсе мы, бабы, аднолькавыя. Маладыя дзяўчаты ёсць сярод нас, а і тыя — з кніжкамі працуюць, а кніжак

ружачка мая, мала радасці. Грэшна мо і казаць, але свайго Алега я ўжо і не ведаю, люблю ці шкадую толькі. Мусіць, шкадобы ў мяне да яго больш, чым чаго іншага. Былі коні, ды з'ездзіліся, як мама казала. Быў некалі арлом мой Алег, ты ж памятаеш, а цяпер і не ведаю, з кім параўнаць. Пакуль служыў, дык, здаецца, нешта трапяталася ў ім... Ну, парадку дамагаўся, дысцыпліны патрабаваў, з разгільдзямства змагаўся, спуску не даваў... А цяпер адно бачыць — дачу і аўтамабіль. Свет на іх клінам сышоўся!..

Ён жа на пенсію маладым пайшоў — усяго сорак шэсць гадоў было, як і мне. Гэта ж, даўней казалі, яшчэ і ў кавалерах у такім узросце хадзілі. А ён, лічы, дзед ужо — унікаў, праўда, не было яшчэ, але дзеці ўжо пабраліся. Думала, на работу якую пойдзе — каб па сваім ваенным дыпламе, каб, можа, завочна і на інстытут яшчэ замахнуўся. Дык — не! Машыну набыў, а пасля ў дачу ўкляпаўся. На работу ўладкаваўся толькі дзеля прыліку. На аўтастанку, дзядурным-вартульніком. Суткі аддзяжурчыць, тры — дома, часцей на дачы корпаецца. Думала, часова там прыткнуўся, каб месца для машыны займаць, а як асмакаваўся, дык і ўпадабаў. Кажы: а што больш трэба? Пенсія, кажы, у мяне немалая, плюс яшчэ гэтых вартульнічых сто рублёў — досыць. Затое час мая, кажы, і на дачу, і на грыбы-ягады, і на рыбалку. А яшчэ, смяецца, і прыварак у мяне ёсць. І паказвае пакаменчыныя рублёўкі, як прыходзіць з дзяжурства. Гэта ж просяцца паставіць машыну на

ноч-другую, дык тычкаюць пасля, як забіраюць, яму рублёўкі...

А я гляджу і ледзь не плачу. Мой жа ты Алежак, быў ты князем, а цяпер пляснуўся мордай у гразь, ці не рады гэтай рублёўцы пакаменчанай...

Вось я табе і расказала, падружачка, як жыву-маюся. А ты слухай, ды, можа, не вер усяму, што я тут табе набаяла. Ты ж сама баба і ведаеш, якія мы, бабы, бываем жорсткія і няўдзячныя. Вось і я. Ужо і на Алега свайго панесла...

А ён жа мяне як маладую любіў, так і цяпер любіць. Цяпер мо яшчэ мацней, надзейней. Ніколі іначай не назваў, як Вярунькай. А то яшчэ і Вярунечкай-мурачкай і лапачкай мышаставенькай... А мне ўжо гэта анігадкі, як той кажаў... Хто гэта ў нас на курсе гэтак гаварыў? Ай, склероз! Ага, Грышка Лабада, ён жа аднекуль з Палесся быў і ўсё сваё анігадкі, дзе трэба, і не трэба, паўтараў... Дык вось, мая ты дзевачка, мне ўжо і тое анігадкі. Не грэе, як калісьці. Нам, бабам, трэба, каб Вярунькай нас называлі арлы, моцныя і гордыя, а калі шэранькі верабейка ля цябе вярунькае, дык то ўжо не заўсёды і чуеш, табе ўжо гэта вуха не лашчыць, не кажучы пра што іншае. І не задумваемся, не хочам задумвацца, што гэта ж недзе мы самі і зрабілі з колішняга арла верабейку шэранькага. Арол высока і хораша лягае, а шэры верабейка, зірні, аб сямейцы дбае... Вось мы свайго орліка і пачынаем на зямлю спускаць: досыць, дурненькі, лунаць, пара і дзетак карміць, аб іх будучыні падбаць. Звязваем яму крылы ўсё тужэй і тужэй, а каб было зусім спакойна, яшчэ і падрэжам яму крыльцы тыя, і адзін раз падрэжам, і другі... А там, глядзі, спахопімся, што замест орліка скача ля нас шэранькі верабейка. Вось тады мы і заплачам, і абурымся, і зажурымся: я ж выходзіла замуж не за верабейку...

Ах, падружачка ты мая адзіная-разадзіная, пагаварыла я з табою, як калісьці, як даўным-даўно гаварылі, і стала мне лягчэй на душы. Мо дарэмна я нагаварыла і на сябе, і на Алега свайго, і на жыццё нашае. Не ўсім жа быць арламі. Некаму трэба быць і вераб'ём. Ці не так? Ах, мая дзевачка, мо і так, толькі ж — слабое гэта сучашэнне. Асабліва калі верабейка, вяртаючыся з дзяжурства, дастае з кішэні пакаменчыныя рублёўкі, а то і капейкі, цёплыя не ад ягонага цяпла, а ад чужога... Але, але адчуванне такое, што і рублі гэтыя, і капейкі яшчэ зберагаюць цяпло нейчых чужых далоняў. Ці ж узляцець ужо калі-небудзь гэтаму верабейку арлом? Не, падружачка, не ўзляцець... Не ўзляцець...

ДЭБЮТ

Дзіма Дзем'яноў — вучань 9 "В" класа сярэдняй школы № 7 горада Мінска. Яму 15 гадоў.

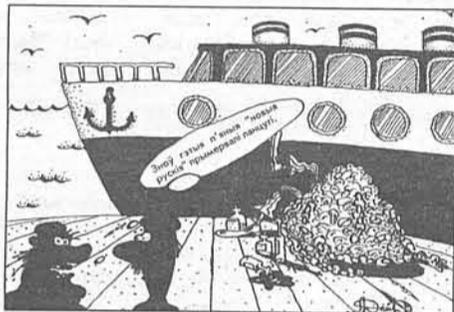
У маленстве, як і ўсе дзеці, Дзім'янік вельмі любіў маляваць, ляпіць з пластыліну. І вось аднойчы бацькі, глянуўшы на малюнак сына, знайшлі, што чалавечкі нагадваюць Дзіміных дзядулю і бабулю ды яшчэ такія смешныя. З таго ча-

су, а было яму тады шэсць гадоў, Дзіма і пачаў маляваць карыкатуры, сяброўскія шаржы.

Чым толькі ён ні захапляўся: тры гады танцаваў у народным фальклорным ансамблі "Жавароначкі", займаўся фехтаваннем, футбалам, барацьбой, пяцібор'ем, гуляў у шахматы, шашкі. Зараз наведвае секцыю рукапашнага бою, а таксама яго захапілі ў палон струны гітары. Але заўсёды, чым бы хлопец ні займаўся, неад'емнай часткай яго жыцця застаюцца карыкатуры і шаржы. "Вобразы, сюжэты неяк самі з'яўляюцца ў думках", — кажа Дзіма. Ужо гады тры, як ён сваіх герояў яшчэ і з гліны лепіць.

Гледзячы на работы, размаўляючы з Дзімам, я думала: "Як цудоўна, што ёсць такія творчыя дзеці".

Святлана КАРПУЧОК.

ДЗІЦЯЧАЯ ЧЫТАНКА

ЧАМУ НЕЛЬГА ВІТАЦА ПРАЗ ПАРОГ?

"Ад парога хату не мятуць", — вучыць народная мудрасць. І такіх прыкмет, абрадаў, народных звычаяў, звязаных з парогам, вельмі шмат. І гэта не дзіўна: як і печ, ён з'яўляецца незвычайным месцам у доме.

Раней лічылася, што пад парогам жывуць душы памёрлых продкаў, таму на парог нельга было садзіцца і тым больш станавіцца. Асабліва гэтага асцерагаліся хлопцы і дзяўчаты (інакш іх чакае адзінота), а таксама цяжарныя жанчыны, бо дзіця магло нарадзіцца з дрэннай памяццю. Каб пазбегнуць у будучай сям'і сварак, маладыя пры ўваходзе ў царкву для вячання стараліся не наступіць на царкоўны парог.

Існавалі і такія правілы: гасцей трэба сустракаць, выходзячы за парог; нельга вітацца праз парог — гэта можа прывесці да спрэчкі. Верылі таксама, што чалавек, які ўваходзіць у хату, чакае непрыемнасць, калі ён спаткнецца аб парог, выходзячы, — то быў знак, што гэты чалавек сюды хутка вернецца.

Да сённяшняга часу захаваўся і добра ўсім знаёмы звычай "прысесці на дарожку". Перад самай паездкай людзі абавязкова знаходзілі хвілінку для таго, каб прысесці моўчкі перад парогам і звярнуцца ў думках да душ продкаў, папрасіць у іх дапамогі ў падарожжы.

З'яўляючыся своеасаблівым рытуальным месцам, парог часта выкарыстоўваўся ў народнай медыцыне. Напрыклад, каб ніхто не сурочыў дзяцей, іх купалі на парозе, прычым ваду на іх лілі праз рэшата. Дзіцячы перапуд лячылі перасяканнем на парозе 12 дубчыкаў ад старога веніка. Дзяцей, якія хварэлі астматычнай задышкай, клалі каля парога, пакрывалі кажухом і пераганялі праз парог некалькі авечак. Лічылася, што авечкі,

пераступаючы парог і хворае дзіця, забіраюць з сабой і хворобу.

Часам парог выкарыстоўваўся і ў любоўнай магіі. Так, дзяўчына, якая хацела захаваць у сябе хлопца, брала з новага веніка дубец і клала яго каля парога свайго выбранніка. Пасля таго, як хлопец пераступаў яго, несла гэты дубец у лязню, кідала на палок і казалася замову: "Як сохне гэты дубец, няхай так сохне па мне раб Божы (імя)".

Ведзьмакі і чараўнікі таксама выкарыстоўвалі парог у сваіх мэтах: калі яны жадалі наслацца на некага хворобу, то абсыпалі парог гэтага чалавека "нагаворанай" соллю — соллю, над якой казалі адпаведную замову. Магчыма, адсюль і ідзе ўжыванне слова насаліць — у значэнні некаму нашкодзіць, зрабіць нешта дрэннае?

З парогам звязаны і некаторыя вясельныя звычаі. Напрыклад, раней малады абавязкова ўносіў сваю жонку ў хату на руках, пераносіў яе цераз парог. Тым самым ён нібыта падкрэсліваў сваю аднасць з жонкай, прасіў продкаў адносіцца да яе так жа, як і да яго. Звычай гэты распаўсюджаны і сёння, але зараз гэта ўспрымаецца толькі як праяўленне кахання маладых.

Чаму ўсё ж такі хату трэба мець да парога? Справа ў тым, што смецце, пыл, якія засталіся ад чалавека, — гэта частка самога чалавека. І месці смецце да парога — значыць, "даручаць" чалавека ахове духаў продкаў. Менавіта таму смецце нельга выкідаць з хаты — праз яго нячыстая сіла можа наслацца на чалавека розныя непрыемнасці. Рэшткі гэтых уяўленняў захаваліся да нашых дзён. Таму і зараз у дзень ад'езду гасцей гаспадары не вымятаюць смецце, не мыюць посуд і падлогу — каб нічога не пашкодзіла людзям у дарозе.

Падрыхтавала Нэллі ПРЫВАЛАВА.

ПАЛЕСКІЯ ГІСТОРЫІ Міколы КАПЫЛОВІЧА

ЧАРАПАХІ

Недасведчаны чалавек, мабыць, думае, што на ўсім свеце жывуць толькі стэпавыя ды марскія чарапахі, а ў нашай Беларусі іх ніколі не было, няма і не будзе. Маўляў, не падходзіць ім тутэйшы клімат. Вельмі памылёцца такі чалавек. Чарапахі жывуць і ў нас. З таго часу, калі на месцы Палесся стаяла мора, якое называлася Герадотавым. Мора даўно знікла, замест яго ўтварылася балота. І марскія чарапахі, як кажуць, перакваліфікаваліся: сталі балотнымі.

Улетку яны кормяцца водарасцямі, карэнчыкамі балотных раслін, а на зіму кладуцца на дно і заміраюць да самай вясны, спяць летаргічным сном, як гадзюкі, вужы, жабы.

Ступаю па беразе ляскога возера, балоцістага, зарослага маркоўнікам. І раптам пад самым маім носам заварушылася і пасунулася да вады нешта ржавае, круглае, падобнае на супрацьтанкавую

міну мінулаі вайны. Дзіўная істота падпаўзла да возера — і боць у твань. За ёю, марудна перастаўляючы ногі, нібы ішла на мыліцах, папаўзла да вады і другая. Ногі, заўважыў я, перапончатыя, як у гуся. Гэта каб лягчэй было плаваць у вадзе. "Балотныя чарапахі", — адразу зразумеў я. Зірнуў на возера — разлезлую спаракнелую калоду абсели, абклалі з усіх бакоў чорнымі сподачкамі меншыя чарапашкі. Гэта грэецца на сонцы маладое пакаленне.

Пачаў хадзіць па беразе, шукаць гнёзды чарапах, бо з кніжак ведаў, што чарапахі кладуць яйкі заўсёды на берагах ці ў гарачым пяску. І неспадзявана знайшоў, разгробшы леташняе месца пад гнілым пнём, які тырчаў на сонцапёку. Аж дзесяць белых, нібы галубіных, яек ляжала ў гнёзды.

Праз месяц наведваў возера і зазірнуў пад пень — там было пуста. А на возеры ў гэты час расплываліся кругі. То гулялі маладыя чарапашкі.

ЗОРНАЕ ЗІМОВАЕ НЕБА

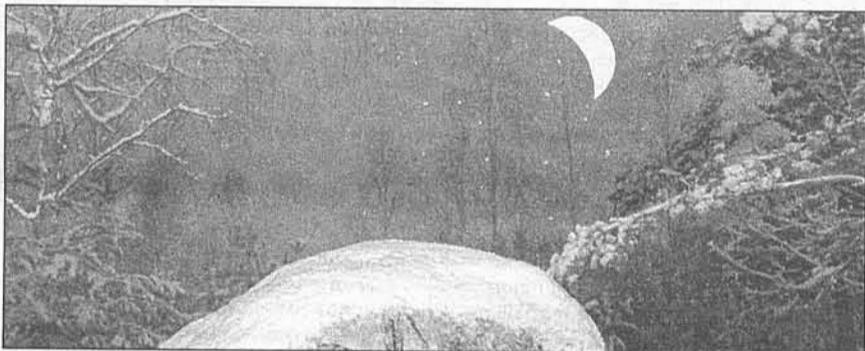
Адна з асаблівасцей нашай зімы — яе кароткія дні і доўгія вечары. Самы кароткі светлавы дзень ужо застаўся ў старым годзе, а зіма павярнула свой крок насустрач вясне. І ўсё ж вечар, які рана сыхадзіць на зямлю, пакуль што застаецца лепшым часам для назірання за зорным небам. Далёкія зоркі заўсёды вабілі людзей. Адлятаючы з імі ў бязмежны Сусвет, чалавек станаўся паэтам, музыкам, летуценнікам. Шмат што ў нашым жыцці мы вымяраем па асобных зорках альбо па сузор'ях: надвор'е на наступны дзень, ураджай на бягучы год, жыццёвы шлях намнога ўперад.

Прапаноўваем вам, магчыма ўжо каторы раз, паназіраць разам з дзецьмі за зорным небам і паразважаць разам не толькі пра неба і зоркі, але пра жыццё наогул. Спадзяёмся, што наступны літаратурны падказкі дапамогуць вам.

Максім БАГДАНОВІЧ

Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы
У ціхую сінюю ноч
І сказаць:
"Бачыце гэтыя буйныя зоркі,
Ясныя зоркі Геркулеса?
Да іх ляціць наша сонца,
І нясецца за сонцам зямля.
Хто мы такія?
Толькі падарожныя, — папутнікі
сярод нябёс.

Нашто ж на зямлі
Сваркі і звадкі, боль і горыч,
Калі ўсе мы разам ляцім
Да зор!"

СМЯШЫНКІ

Клоун на арэне глытае іголки. З залы чуваць з'едлівы голас:
— А вы ж раней шпагі глыталі!
— Глытаў, а цяпер я на дыяце.

— Як ты думаеш, чым адрозніваўся старажытны чалавек ад цяперашняга?
— Відаць, тым, што ён быў шарсцяны.

ЗАГАДКІ

Прышла чорна маці, усіх паклала спаці.
(нон)

Разаслана пасцілка, на пасцілцы рассыпаны сярэбраны пясок, а пасярэдзіне залаты кружок.
(егэн эоннен)

На паляне сіняй пасецца конь сівы.
(півсөө)

На полі Ярох рассыпаў гарох, стала світаць — няма чаго збіраць.
(пидоэ)

Падрыхтавала Рэзалія АЛЕКСАНДРОВІЧ.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігіі і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства "Радзіма").

РЭДАКЦЫЯ:

Намеснік галоўнага рэдактара Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела — член рэдакцыі Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі Юрась ЛЯШКЕВІЧ, Леанід МАРАКОЎ.
Спецыяльныя карэспандэнты Нэллі ПРЫВАЛАВА,

Віктар СТАВЕР.
Рэдактар-перакладчык Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97, 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазицы рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81. Падпісны індэкс у Беларусі 63854. Тыраж 1 828 экз. Зак. 372.

Падпісана да друку 7.2.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).